

СЪПОСТАВИТЕЛНО-ТИПОЛОГИЧНИ АСПЕКТИ НА ПОЛИСЕМИЯТА
ПРИ НАЗВАНИЯТА ЗА ЖИВОТНИ
(В БЪЛГАРСКИ, РУСКИ И СРЪБСКИ ЕЗИК)

Палмира Легурска, Ничка Бечева

Предмет на внимание в тази статия са съпоставително-типологичните аспекти на полисемията, илюстрирани върху материал от тематичната група “животни” в българския, руския и сръбския език. Работата е част от разработвания в Института за български език проект “Фрагменти от езиковата картина през призмата на вторичното назоваване (върху материал от български, руски, сръбски, чешки, френски, английски език и иврит) с ръководител ст.н.с д-р П. Легурска от Института за български език, БАН, разработван през периода 2003 – 2005 г. / Легурска 2003/.

Полисемията на лексемата като една от разновидностите на знаковите отношения може да се разглежда като проява на човешката възможност и склонност към систематизиране на знанията.

В лингвистиката съществува схващането, че отделните значения на многозначната лексема се групират в определени типове с редовна проява (т.е. за тях е характерно свойството регулярност), които превръщат полисемията в една от класификационните категории. Отделните типове полисемия са с различна проява и различна продуктивност в отделните тематични групи лексика както в отделния език, така и в рамките на различните езици. И в двата случая обаче основно свойство на полисемията е редовността (с *редовност* превеждаме термина *регулярный* от руската лингвистична традиция от 70 – 80 г. на ХХ в.). Под редовна полисемия разбираме полисемия, при която вторичните значения на дадена лексема, принадлежаща към определена тематична група, се определят от семантичните характеристики на групата и в крайна сметка от първичните значения на съответните лексикални единици /Шмельов 1982, 16-17/. В този смисъл редовната лексикална полисемия се изразява в семантични формули /Новиков 1982, 193-195/. За да се определят характеристиките на отделната лексикална единица, принадлежаща към дадена тематична група в даден език, е достатъчно да се знае семантичната формула на групата, определена на базата на семантичната тема (разбирана като архисема). Например, ако лексемата се отнася към тематичната група “животни”, определена на базата на семантичната тема «животно», то е възможно тя да има метонимичните значения ‘кожа от животното’ и ‘ястие от животното’ в руския и българския език.

Смята се още, че двата основни семантични процеса – метафората и метонимията като основни начини за вторична номинация – притежават свойството редовност в различна степен. Обикновено предмет на внимание е редовната проява на метонимичните значения /Апресян 1974, Гинзбург 1985, Шмельов 1973/. Цитираните автори смятат, че за метафората това свойство е характерно в по-малка степен. Други автори /Петрова 1989/ опровергават това мнение и предлагат йерархични класове и за метафората. В по-ново време, от 80-те г. в американската традиция (работите на Дж. Лейкф и М. Джонсън Лейкф, Джонсън 1980) и от 80 – 90-те г. в руската традиция (изследванията на Е.С. Кубрякова /Кубрякова 1981, 1999/, Е. В. Падучева /Падучева 2004/, В. И. Кустова /Кустова 2000/) и др. метафората и метонимията се изследват като когнитивни явления и се формулират възможните им аспекти като гносеологично и класификационно явление /Фрумкина 1993/. И в двете лингвистични традиции според нас става дума за един и същ подход към езика, изразен с различни термини и фокусиран под различен ъгъл в зависимост от преобладаващата научна парадигма,

характерна за съответното десетилетие. Този подход в руската традиция се нарича «семантичен» и е издържан в духа на добрите традиции на структурно – семантичния подход и функционалната лингвистика, характеризиращи отделните, преливащи се един в друг етапи в развитието на мисленето на лингвистите от XX в. В американската традиция подходът се нарича «когнитивен», тъй като се е развивал предимно във връзка с психолингвистиката и други разклонения на лингвистиката с безспорен изход в практиката – езиково обучение, социална и клинична психология, обработка на информацията за различни цели и пр.

Една от авторките на тази статия – П. Легурска – изучава в работите си полисемията на предметните имена върху материал предимно от руския и българския език, както и от други славянски езици, като работата ѝ преминава различни стъпала на обобщение /Легурска 1983, Легурска 1984, Легурска 1985, Легурска 1987, Легурска 1988, Легурска, 1990, Легурска 2003, Легурска 2004, Легурска 2005/. Н. Бечева приема идеите и ги прилага върху материал от сръбски език /Легурска, Бечева 2000; Бечева 2002, Легурска, Бечева 2003/. Този доклад като част от разработвания проект е плод на плодотворното сътрудничество между двете авторки в изучаването на полисемията, илюстрирано с материал от български, руски и сръбски език. В него се предлагат класификационни схеми за редовните семантични процеси в рамките на тематичната група «животни» в българския, руския и сръбския език.

Изследването на езиците и възможната съпоставка между тях се базира на няколко теоретични допускания.

Първото допускане се свежда до разбирането, че лексикалното значение, лексикалната група и семантичният компонент са трите елемента от модела на менталния лексикон, разглеждани като аналитичен параметър за съпоставително-типологично изучаване на езиците.

Второто допускане е, че изследваните лексикални масиви в отделните езици се анализират и съпоставят чрез матричен модел като еталон на гносеологичен и съпоставителен анализ. Матричният модел има вид на лингвистичен конструкт във вид на обща информационна рамка за образуването и функционирането на вторичните значения и общата система на тяхното определяне и отчитане. Моделът е хибрид – семасиологично-ономасиологичен и се изработва като изчисление на данните от съществуващите тълковни речници на съответните езици за определен исторически период като вместилища на езиково съзнание, допълнени от данни от информанти и авторска интроспекция за българския като роден език.

Третото допускане е, че чрез този конструкт вторичните значения на лексемите се представят в определена познавателна (когнитивна) рамка, която е основа както на съпоставка между езиците, така и средство за установяване на семантични и функционални еквиваленти на съответните значения в анализирания езици. Така се съставя лингвистичен речник – корпус върху материал от изброените езици за определени групи предметни имена, в това число и групата на животните.

Четвъртото допускане е, че на базата на получения лингвистичен корпус на съпоставяните езици може да се изготви ономасиологичен каталог на типовете семантична деривация в синхронен план, който ще бъде следващ етап в разработването на проекта.

Тук ще илюстрираме една от възможните картини на ономасиологичен лексикон, базиран върху изготвяния лингвистичен речник – корпус, съпоставка на шест езика – български, руски, сръбски, чешки, френски и английски език..

Семантичното пространство на названията за животни се представя чрез еталонен модел на вторичните значения, назоваван в проекта с термина инвариантна семантична

структура (ИСС) на лексемата – прототипен представител на дадената група /Легурска 2003/.

ИСС на думата – член на тематичната група “животни” в българския, руския и сръбския език:

1. ‘определено животно’ (основа за установяване на семантична еквивалентност на думите в руския, сръбския и българския език);
2. образна метафора: ‘човек, охарактеризиран по свойство, приписвано на животното’;
3. номинативна метафора: ‘част на предмет/ предмет, подобна/ -ен по свойство (външно или функционално) на животното’;
4. метонимии:
  - 4.1. ‘кожа от животното’;
  - 4.2. ‘месо/ ястие от животното’;
  - 4.3. ‘действие, подобно на действието на животното’;
  - 4.4. ‘животното като мярка за количество и време’.

Изброените на метаезик семантични преходи разделят семантичното пространство на метафорично: образна и номинативна метафора, и метонимично, състоящо се от четири метонимични типа. Дадените типове са представени в различна степен в отделните езици (в случая български, руски и сръбски език). По-нататък илюстрираме картината на ономасиологичния лексикон, представящ вторичните значения на названията за животни в руския, сръбския и българския език.

Последователно се представят образните метафори, номинативните метафори и метонимичните типове, като на първо място се дава семантичният преход на метаезик и след него следват изразяващите го названия в трите езика.

Образни метафори:

Ономасиологичен каталог на семантичния преход:

‘животно’ – ‘човек, по свойство подобен на животното’

р. **агнец** – б. **агне**

2. ‘кротък и послушен човек’ 2. +

ср. **јагње/ јање** – б. **агне**

2. ‘кротък и послушен човек’ 2. +

р. **акула** – б. **акула**

2.1. ‘човек, който експлоатира’ 2.1. –

2.2. ‘хищен и алчен човек’ 2.2. +

ср. **ајкула** – б. **акула**

2.1. ‘човек, който експлоатира’ 2.1. –

2.2. ‘алчен човек’ 2.2. +

р. **бабочка** – б. **пеперуда**

2.1. ‘лекомислен човек’ 2. ‘проститутка’

2.2. ‘проститутка’ **нощна пеперуда**

ср. **лептир** – б. **пеперуда**

2. ‘лекомислен човек’ 2. ‘проститутка’

р. **байбак** – б. **мармот**

2. ‘неповратлив и мързелив човек’ 2. –

р. **баран** – б. **овен**

2.1. ‘глулав човек’ 2.1. +

2.2. ‘упорит човек’ ср. ован – б. овен	2.2. обща негативна характеристика на човек
2.1. –	2.1. ‘глупав човек’
2.2. –	2.2. обща негативна характеристика на човек
р. барашек – б. агне	
2. –	2. ‘кротък и послушен човек’
ср. јагње/ јање – б. агне	
2. ‘кротък и послушен човек’	2. +
р. бегемот – б. хипопотам	
2. ‘дебел и тронав човек’	2. –
ср. нилски коњ – б. хипопотам	
2. –	2. –
р. белка – б. катерица	
2. ‘подвижен човек’	2. –
ср. веверица – б. катерица	
2. ‘бърз, подвижен човек’	2. –
р. бизон – б. бизон	
2. –	2. обща негативна характеристика за човек
ср. бизон – б. бизон	
2. –	2. обща негативна характеристика за човек
р. бирюк – б. вълк-единак	
2. ‘саможив човек’	2. +
ср. усамљени вук – б. вълк-единак	
2. –	2. ‘саможив човек’
р. битюг – б. едър кон (за тежка работа)	
2. ‘здрав и силен човек’	2. –
ср. коњ (за вучу) – б. едър кон (за тежка работа)	
2. –	2. –
р. борзая – б. хрѝтка	
2. –	2. ‘човек, който бързо намира следи’
ср. хрт – б. хрѝтка	
2. –	2. ‘човек, който бързо намира следи’
р. боров – б. шопар	
2.1. ‘тлъст човек’	2.1. +
2.2. ‘неповратлив, тронав човек’	2.2. ‘мръсен човек’
ср. брав Ср1/ крмак Ср2/ вепар Ср3 – б. шопар	
2.1. –	2.1. ‘тлъст човек’
2.2. –	2.2. ‘мръсен човек’
ср. крмак Ср2 – б. шопар	
2.1. –	2.1. ‘тлъст човек’
2.2. –	2.2. ‘мръсен човек’
2.3. ‘човек с низки наклонности’	2.3. –

ср. **вепар** Ср3 – б. **шопар**

2.1. –

2.1. ‘тлъст човек’

2.2. –

2.2. ‘мръсен човек’

р. **букашка** – б. **буболечка**

2. –

2.1. ‘кротък, безобиден човек’

2.2. ‘галено обръщение към дете’

ср. **бубица** Ср1/ **буба** Ср2 – б. **буболечка**

2.1. ‘кротък, безобиден човек’

2.1. +

2.2. обща положителна характеристика
за човек

2.2. –

ср. **буба** Ср2 – б. **буболечка**

2.1. ‘лош човек, мръсник’

2.1. –

2.2. ‘мързелив човек’

2.2. –

2.3. –

2.3. ‘кротък, безобиден човек’

2.4. –

2.4. ‘галено обръщение към дете’

р. **бык** – б. **бик**

2.1. ‘силен човек’

2. ‘похотлив мъж’

ср. **бик** – б. **бик**

2. ‘силен похотлив човек’

2. ‘похотлив мъж’

р. **верблюд** – б. **камила**

2. ‘човек, който изпълнява безропотно тежка работа’ 2. –

ср. **камила** – б. **камила**

2. –

2. –

р. **вол** – б. **вол**

2. –

2.1. ‘глупав човек’

2.2. ‘работлив човек, който безропотно
изпълнява тежка работа’

ср. **во** – б. **вол**

2.1. ‘глупав човек’

2.1. +

2.2. –

2.2. ‘работлив човек, който безропотно
изпълнява тежка работа’

р. **волк** – б. **вълк**

2.1. ‘хищен човек’

2.1. +

2.2. –

2.2. ‘човек, който експлоатира’

2.3. –

2.3. ‘храбър, опитен човек’

ср. **вук** Ср1/ **курјак** Ср2 – б. **вълк**

2.1. ‘храбър, опитен човек’

2.1. +

2.2. ‘жесток човек, насилник’

2.2. ‘човек, който експлоатира’

ср. **курјак** Ср2 – б. **вълк**

2.1. ‘жесток човек, насилник’

2.1. ‘човек, който експлоатира’

2.2. ‘храбър, опитен човек’

2.2. +

р. **вонючка** – б. **скункс**

2. ‘човек, който мирише лошо’

2. –

ср. **смрдълица** – б. **скункс**

2.1. 'отвратителен човек'	2.1. –
2.2. 'човек, който мирише лошо '	2.2. –
р. ворона – б. врана Б1/ гарга Б2	
2. 'разсеян човек'	2. –
р. ворона – б. гарга Б2	
2. –	2. негативна характеристика за жена
ср. врана – б. врана Б1/ гарга Б2	
2. 'неприятен, несимпатичен човек'	2. –
ср. врана – б. гарга Б2	
2.1. 'неприятен, несимпатичен човек'	2.1. –
2.2. –	2.2. негативна характеристика за жена
р. вошь – б. въшка	
2.1. –	2.1. 'нищожен и безличен човек'
2.2. –	2.2. 'досаден човек'
ср. ваш Ср1/ уш Ср2 – б. въшка	
2.1. –	2.1. 'нищожен и безличен човек'
2.2. –	2.2. 'досаден човек'
ср. уш Ср2 – б. въшка	
2.1. 'човек с отрицателни качества, негодник'	2.1. –
2.2. –	2.2. 'нищожен и безличен човек'
2.3. –	2.3. 'досаден човек'
р. видра – б. видра	
2. 'прекалено слаба жена'	2. –
ср. видра – б. видра	
2. 'съобразителен, хитър човек'	2. –
р. вьюн – б. змиорка	
2. 'ловък човек, който прониква навсякъде'	2. –
ср. чиков – б. вьюн (змиорка)	
2.1. 'човек, който се подмазва'	2.1. –
2.2. 'палаво дете'	2.2. –
р. гадюка – б. усойница	
2.1. 'подъл човек'	2.1. 'подла жена'
2.2. обща негативна характеристика	2.2. 'зла жена'
ср. шарка – б. усойница	
2.1. –	2.1. 'подла жена'
2.2. –	2.2. 'зла жена'
р. гиена – б. хиена	
2. 'хищен човек'	2. +
ср. хијена – б. хиена	
2. 'безогледен, хищен човек'	2. +
р. глухарь – б. глухар	
2.1. 'човек, който недочува'	2.1. +
2.2. 'човек, който избягва обществото'	2.2. –

ср. тетреб – б. глухар	
2.1. –	2.1. 'човек, който недочува'
2.2. 'глупав човек'	2.2. –
р. голубъ – б. гълъб	
2. 'ласкаво обръщение към мъж'	2. 'политик с умерени възгледи'
ср. голуб – б. гълъб	
2.1. 'политик с умерени възгледи'	2.1. +
2.2. обща положителна характеристика за човек; ласкаво обръщение	2.2. –
р. гусъ – б. гъсок	
2.1. 'хитър и нечестен човек'	2.1. 'глупав човек'
2.2. 'важен и надменен човек'	2.2. –
ср. гусак – б. гъсок	
2. –	2. 'глупав човек'
р. гусыня – б. гъска	
2. 'глупава жена'	2. +
ср. гуска – б. гъска	
2. 'глупава жена'	2. +
р. дятел – б. кълвач	
2. –	2. 'човек, който зубри'
ср. детао Ср1/ детлић Ср2 – б. кълвач	
2. –	2. 'човек, който зубри'
ср. детлић Ср2 – б. кълвач	
2.1. –	2.1. 'човек, който зубри'
2.2. 'младеж, който добре се облича'	2.2. –
р. еж – б. таралеж	
2. 'човек, който отговаря лошо на думи и постъпки, струващи му се обидни'	2. +
ср. јеж – б. таралеж	
2. –	2. 'човек, който отговаря лошо на думи и постъпки, струващи му се обидни'
р. ехидна – б. ехидна	
2. 'зъл и коварен човек'	2. +
р. жаворонок – б. чучулига	
2. 'човек, който е работоспособен сутрин'	2. +
ср. шева – б. чучулига	
2. –	2. 'човек, който е работоспособен сутрин'
р. жук – б. бръмбар	
2. 'човек, който прониква навсякъде, благодарение на хитрост и нечестност'	2. –
ср. буба – б. бръмбар	
2. –	2. –

р. заяц – б. заек	
2.1. ‘страхлив човек’	2.1. +
2.2. ‘пътник, зрител, който няма билет’	2.2. ‘млад, неопитен и затова плах човек’
ср. зец – б. заек	
2.1. ‘страхлив човек’	2.1. +
2.2. –	2.2. ‘млад, неопитен и затова плах човек’
р. змея – б. змия	
2. ‘коварен и зъл човек’	2. +
ср. змија Ср1/ гуја Ср2 – б. змия	
2. ‘коварен и зъл човек’	2. +
ср. гуја Ср2 – б. змия	
2.1. ‘коварен и зъл човек’	2.1. +
2.2. ‘неопитен войник’	2.2. –
р. зубр – б. зубър	
2.1. ‘консервативен човек’	2.1. –
2.2. ‘опитен и ценен специалист’	2.2. –
ср. зубар – б. зубър	
2. –	2. –
р. ишак – б. магаре	
2.1. ‘глупав и упорит човек’	2.1. +
2.2. ‘човек, който изпълнява безропотно тежка работа’	2.2. обща негативна характеристика за човек
ср. магарац – б. магаре	
2.1. ‘глупав и упорит човек’	2.1. +
2.2. –	2.2. обща негативна характеристика за човек
р. ищейка – б. копой	
2.1. ‘човек, който шпионира’	2.1. +
ср. трагач (пас трагач) – б. копой	
2.1. –	2.1. ‘човек, който шпионира’
2.2. ‘човек, който търси, издирва’	2.2. –
р. карп – б. шаран	
2. –	2. ‘глупав и доверчив човек’
ср. шаран – б. шаран	
2. –	2. ‘глупав и доверчив човек’
р. кит – б. кит	
2.1. ‘важен и влиятелен човек’	2.1. –
2.2. –	2.2. ‘главна опора на нещо’
ср. кит – б. кит	
2.2. –	2.2. ‘главна опора на нещо’
р. клоп – б. дървеница	
2. ‘малко дете’	2. –

ср. стеница – б. дървеница	
2. ‘човек, който живее за чужда сметка, паразит’	2. –
р. кляча – б. кранта	
2. ‘кльошава и грозна жена’	2. ‘едър, кокалест, тромав човек’
ср. кљусе Ср1/ рага Ср2 – б. кранта	
2. –	2. ‘едър, кокалест, тромав човек’
ср. рага Ср2 – б. кранта	
2. –	2. ‘едър, кокалест, тромав човек’
р. кобель – б. пес	
2. ‘похотлив мъж’	2. –
ср. кер Ср1/ цукела (цукац) Ср2 – б. пес/ псе	
2. ‘човек, който предизвиква презрение’	2. –
ср. цукела (цукац) Ср2 – б. пес/ псе	
2. ‘негодник, подлец’	2. –
р. кобра – б. кобра	
2. ‘коварна жена’	2. +
ср. кобра – б. кобра	
2. –	2. ‘коварна жена’
р. кобыла – б. кобила	
2. ‘едра и здрава жена’	2. ‘едра и груба на вид жена’
ср. кобыла – б. кобила	
2. обидно прозвище за жена	2. ‘едра и груба на вид жена’
р. коза – б. коза	
2. ‘млада и подвижна жена’	2. обща негативна характеристика за жена
ср. коза – б. коза	
2. ‘несъобразителен, глупав човек’	2. обща негативна характеристика за жена
р. козел – б. козел	
2.1. –	2.1. ‘похотлив мъж’
2.2. –	2.2. ‘човек с дълга брада’
ср. јарац – б. козел	
2.1. –	2.1. ‘похотлив мъж’
2.2. ‘човек с брада’	2.2. +
2.3. ‘мъж, чиято жена му изневерява’	2.3. –
р. корова – б. крава	
2.1. ‘дебела и неподвижна жена’	2. обща негативна характеристика за жена
2.2. ‘глупава жена’	
ср. крава – б. крава	
2. ‘глупава жена’	2. обща негативна характеристика за жена
р. кот – б. котарак	
2. ‘похотлив мъж’	2. +

ср. мачак Ср1/ мачор Ср2 – б. котарак	
2. –	2. ‘похотлив мъж’
ср. мачор Ср2 – б. котарак	
2. ‘атрактивен, предизвикващ женското внимание мъж’	2. ‘похотлив мъж’
р. кошка – б. котка	
2. ‘похотлива жена’	2. –
ср. мачка – б. котка	
2. –	2. –
р. крокодил – б. крокодил	
2.1. ‘грозна жена’	2.1. +
2.2. ‘жесток човек’	2.2. –
ср. крокодил – б. крокодил	
2. –	2. ‘грозна жена’
р. крот – б. къртица	
2.1. –	2.1. ‘човек, който живее затворено’
2.2. ‘човек, който шпионира’	2.2. +
ср. кртица – б. къртица	
2.1. –	2.1. ‘човек, който живее затворено’
2.2. –	2.2. ‘човек, който шпионира’
р. крыса – б. плъх	
2. ‘подъл и страхлив човек’	2. –
ср. пацов – б. плъх	
2. ‘човек, който краде’	2. –
р. кукушка – б. кукувица	
2. ‘самотен човек’	2. +
ср. кукавица – б. кукувица	
2.1. –	2.1. ‘самотен човек’
2.2. ‘нещастна, окаяна жена’	2.2. –
2.3. ‘страхливец’	2.3. –
р. курица – б. кокошка	
2. ‘глупава жена’	2. +
ср. кокошка – б. кокошка	
2. ‘глупава жена’	2. +
р. ласточка – б. лястовица	
2. ‘ласкаво обръщение към жена’	2. –
ср. ласта Ср1/ ластаница Ср2 – б. лястовица	
2. –	2. –
ср. ластаница Ср2 – б. лястовица	
2. ‘бързо същество, обикновено кон’	2. –
р. лев – б. лъв	
2.1. ‘силен и храбър човек’	2.1. ‘силен и храбър човек’

2.2. 'човек, който се ползва с успех сред жените'	2.2. 'влиятелен човек'
2.3. –	2.3. 'лъвът като символ на българската държава и народ'
ср. лав – б. лъв	
2.1. 'силен и храбър човек'	2.1. +
2.2. 'човек, който се ползва с успех сред жените и в обществото' (и лаф)	2.2. 'влиятелен човек'
2.3. 'лъвът като символ на държава и народ'	2.3. +
р. лъвица – б. лъвица	
2. 'жена, която се ползва с успех сред мъжете'	2. +
ср. лавица – б. лъвица	
2. 'енергична и известна в обществото жена; жена, която се харесва на мъжете' (и лафица)	2. +
р. лиса – б. лисица	
2. 'хитър и лукав човек'	2. +
ср. лисица – б. лисица	
2. 'хитър и лукав човек'	2. +
р. медведь – б. мечка	
2. 'тромав човек'	2. +
ср. медвед – б. мечка	
2. 'тромав човек'	2. +
р. морж – б. морж	
2. 'човек, който се занимава с плуване през зимата на открито'	2. +
ср. морж – б. морж	
2. –	2. 'човек, който се занимава с плуване през зимата на открито'
р. мул – б. муле	
2.1. 'глупав упорит човек'	2.1. 'глупав човек'
2.2. 'човек, който изпълнява безропотно тежка работа'	2.2. +
2.3. –	2.3. 'куриер на наркотици през граница'
ср. мула – б. муле	
2.1. –	2.1. 'глупав упорит човек'
2.2. –	2.2. 'човек, който изпълнява безропотно тежка работа'
2.3. –	2.3. 'куриер на наркотици през граница'
р. муравей – б. мравка	
2.1. –	2.1. 'трудолюбив човек'
2.2. –	2.2. 'незначителен човек'
2.3. –	2.3. 'членове на вътрешнопартийна опозиция' сини мравки

ср. мрав – б. мравка	
2.1. ‘трудлюбив човек’	2.1. +
2.2. ‘незначителен човек’	2.2. +
2.3. –	2.3. ‘членове на вътрешнопартийна опозиция’
р. обезьяна – б. маймуна	
2.1. ‘грозен човек’	2.1. +
2.2. ‘човек, който подражава безсмислено на другите’	2.2. +
2.3. –	2.3. обща негативна характеристика за човек
2.4. –	2.4. ‘човек, като с поведението си разсмива околните’
ср. мајмун – б. маймуна	
2.1. ‘човек, който подражава безсмислено на другите’	2.1. +
2.2. –	2.2. обща негативна характеристика за човек
2.3. –	2.3. ‘грозен човек’
2.4. –	2.4. ‘човек, като с поведението си разсмива околните’
р. овца – б. овца	
2.1. ‘покорен и безотговорен човек’	2.1. +
2.2. –	2.2. ‘глупав човек’
ср. овца – б. овца	
2.1. ‘покорен и боязлив човек’	2.1. +
2.2. –	2.2. ‘глупав човек’
2.3. ‘човек, който изповядва някаква религия, вярващ’	3.2. –
р. орангутанг – б. орангутан	
2.1. ‘грозен и груб човек’	2.1. +
2.2. –	2.2. ‘космат мъж’
ср. орангутан – б. орангутан	
2.1. –	2.1. ‘грозен и груб човек’
2.2. –	2.2. ‘космат мъж’
р. орел – б. орел	
2. ‘красив, мъжествен и силен човек’	2. +
ср. орао – б. орел	
2. ‘мъжествен и силен човек; герой’	2. +
р. оса – б. оса	
2. –	2. ‘зъл и отмъстителен човек’
ср. оса Ср1/ зoля Ср2 – б. оса	
2. –	2. ‘зъл и отмъстителен човек’
ср. зoля Ср2 – б. оса	
2. –	2. ‘зъл и отмъстителен човек’

р. осел – б. магаре	
2.1. ‘упорит човек’	2.1. ‘глупав и упорит човек’
2.2. ‘глупав човек’	2.2. обща негативна характеристика за човек
ср. магарац – б. магаре	
2.1. ‘глупав и упорит човек’	2.1. +
2.2. –	2.2. обща негативна характеристика за човек
р. паразит – б. паразит	
2. ‘човек, който живее от чужд труд’	2. +
ср. паразит – б. паразит	
2. ‘човек, който живее от чужд труд’	2. +
р. паук – б. паяк	
2. ‘човек, който изсмуква от другите всички жизнени сили’	2. –
ср. паук – б. паяк	
2. ‘човек, който изсмуква от другите всички жизнени сили’	2. –
р. пес – б. пес	
2.1. ‘човек, предизвикващ презрение с постъпките си’	2.1. ‘зъл човек’
2.2. обща негативна характеристика за човек	2.2. –
ср. псето – б. пес	
2.1. ‘човек, предизвикващ презрение с постъпките си’	2.1. ‘зъл човек’
р. петух – б. петел	
2.1. ‘свадлив човек’	2.1. –
2.2. –	2.2. ‘горделив човек’
ср. петао Ср1/ певац Ср2 – б. петел	
2.1. ‘свадлив човек’	2.1. +
2.2. –	2.2. ‘горделив човек’
ср. певац Ср2 – б. петел	
2.1. ‘птица, която пее хубаво’	2.1. ‘горделив човек’
2.2. ‘човек, който пее хубаво’	2.2. –
р. попугай – б. папагал	
2.1. ‘човек, който повтаря чужди мисли’	2.1. +
2.2. ‘ярко облечен човек’	2.2. –
ср. папагај – б. папагал	
2.1. ‘човек, който повтаря чужди мисли’	2.1. +
2.2. –	2.2. ‘ярко облечен човек’
р. поросенок – б. прасе	
2.1. ‘нечисто дете’	2.1. –
2.2. –	2.2. обща негативна характеристика за човек
ср. прасе – б. прасе	

2.1. –	2.2. обща негативна характеристика за човек
р. рыба – б. риба	
2. ‘вял, студен и безстрастен човек’	2. –
ср. риба – б. риба	
2. ‘атраaktivна млада жена’	2. –
р. свинья – б. свиня	
2.1. ‘мръсен човек’	2.1. +
2.2. ‘тлъст човек’	2.2. +
2.3. ‘непорядъчен и низък човек’	2.3. +
2.4. ‘невъзпитан човек’	2.4. обща негативна характеристика за човек
ср. свиња – б. свиня	
2.1. ‘мръсен човек’	2.1. +
2.2. ‘тлъст човек’	2.2. +
2.3. ‘непорядъчен и низък човек’	2.3. +
2.4. ‘ругатня’	2.4. обща негативна характеристика за човек
р. слон – б. слон	
2. ‘тромав човек’	2. +
ср. слон – б. слон	
2. ‘дебел, тромав човек’	2. +
р. собака – б. куче	
2.1. ‘зъл човек’	2.1. +
2.2. ‘предан човек’	2.2. –
ср. пас – б. куче	
2.1. ‘човек, който предизвиква презрение’	2.1. ‘зъл човек’
2.2. ‘полицейски агент’	2.2. –
р. сова – б. сова	
2. ‘човек, който е склонен да работи вечер и нощем’	2. +
ср. сова – б. сова	
2. –	2. ‘човек, който е склонен да работи вечер и нощем’
р. сокол – б. сокол	
2. ‘смел и красив човек’	2. +
ср. соко – б. сокол	
2.1. ‘смел и красив човек; герой’	2.1. +
2.2. ‘ласкаво название за момче’	2.2. –
р. соловей – б. славей	
2.1. ‘човек, който има хубав глас’	2.1. +
2.2. ‘човек, който обича много да говори’	2.2. –
ср. славуј – б. славей	
2.1. ‘човек, който има хубав глас’	2.1. +

р. сорока – б. сврака	
2.1. ‘бъбрив човек’	2.1. +
2.2. –	2.2. ‘грозна и слаба жена’
ср. сврака – б. сврака	
2.1. –	2.1. ‘бъбрив човек’
2.2. –	2.2. ‘грозна и слаба жена’
р. стрекоза – б. водно конче	
2. ‘млада и подвижна жена’	2. –
ср. вилин коњиц – б. водно конче	
2. –	2. –
р. сука – б. кучка	
2.1. ‘развратна жена’	2.1. +
2.2. ‘безчестен и подъл човек’	2.2. ‘зла жена’
2.3. обща негативна характеристика за жена	2.3. +
ср. кучка Ср1/ куја Ср2 – б. кучка	
2.1. ‘безчестен и подъл човек’	2.1. –
2.2. –	2.2. ‘зла жена’
2.3. –	2.3. ‘развратна жена’
2.4. –	2.3. обща негативна характеристика за жена
ср. куја Ср2 – б. кучка	
2.1. ‘безчестен и подъл човек’	2.1. –
2.2. –	2.2. ‘зла жена’
2.3. –	2.3. ‘развратна жена’
2.4. –	2.3. обща негативна характеристика за жена
р. сыч – б. кукумявка	
2.1. ‘саможив човек’	2.1. –
2.2. –	2.2. ‘грозна жена’
ср. ђук – б. кукумявка	
2.2. –	2.2. ‘грозна жена’
р. теленок – б. теле	
2.1. ‘глупав не внушаващ уважение човек’	2.1. ‘глупав и доверчив човек’
2.2. ‘слаб, не умееш да се защити човек’	2.2. обща негативна характеристика за човек
ср. теле – б. теле	
2.1. ‘глупав и доверчив човек’	2.1. +
2.2. –	2.2. обща негативна характеристика за човек
р. тетеря – б. тетерев/ тетрев	
2. ‘муден и глупав човек’	2. –
ср. (мали) тетреб – б. тетерев/ тетрев	
2. ‘глупав човек’	2. –

р. тигр – б. тигър	
2. –	2. ‘бързоразвиваща се страна’
ср. тигар – б. тигър	
2. ‘жесток, безмилостен човек’	2. –
р. трутень – б. търтей	
2. ‘човек, който живее от чужд труд’	2. +
ср. трут – б. търтей	
2. ‘човек, който живее от чужд труд’	2. +
р. тюлень – б. тюлен	
2. ‘тромав човек’	2. ‘подводничар’
ср. тулян Ср1/ фока Ср2– б. тюлен	
2. –	2. ‘подводничар’
ср. фока Ср2– б. тюлен	
2. –	2. ‘подводничар’
р. утка – б. патица/ патка	
2. ‘лъжлива сензационна новина’	2. ‘глупава и доверчива жена’
ср. патка – б. патица/ патка	
2.1. ‘лъжлива сензационна новина’	2.1. –
2.2. –	2.2. ‘глупава и доверчива жена’
р. филин – б. бухал	
2. –	2. ‘саможив човек’
ср. буљина – б. бухал	
2. –	2. ‘саможив човек’
р. хамелеон – б. хамелеон	
2. ‘човек, който бързо променя възгледите си в зависимост от обстановката’	2. +
ср. камелеон – б. хамелеон	
2. ‘човек, който бързо променя възгледите си в зависимост от обстановката’	2. +
р. хомяк – б. хомяк	
2. ‘неповратлив тромав човек’	2. –
ср. хрчак – б. хомяк/ хамстер	
2. ‘алчен човек; крадец’	2. –
р. цыпленок – б. пиле	
2. ‘млад и наивен човек’	2. гальовно обръщение към дете
ср. пиле – б. пиле	
2. мн.ч. ‘дете’	2. гальовно обръщение към дете
р. червь – б. червей	
2.1. ‘нищожен човек’	2.1. +
2.2. ‘мъчително чувство’	
ср. црв – б. червей	
2.1. ‘нищожен човек’	2.1. +

2.2. 'слабо, болнаво дете'	2.2. +
р. черепаха – б. костенурка	
2. –	2. 'бавен, муден човек'
ср. коръача – б. костенурка	
2. –	2. 'бавен, муден човек'
р. шакал – б. чакал	
2. 'хищен човек'	2. +
ср. шакал – б. чакал	
2. 'кръвожаден звяр'	2. 'хищен човек'
р. щенок – б. кученце Б1, кутре Б2, пале Б3	
2. 'млад и неопитен човек'	2. Б2, Б3 +
ср. куче Ср1/ штене Ср2 – б. кученце Б1, кутре Б2, пале Б3	
2. 'предател'	2. –
ср. штене Ср2 – б. кученце Б1, кутре Б2, пале Б3	
2. 'обидно название за дете, момче'	2. –
р. ястреб – б. ястреб	
2. –	2. 'политик с крайни възгледи'
ср. јастреб – б. ястреб	
2.1. 'граблив човек'	2.1. –
2.2. 'политик с крайни възгледи'	2.2. +

Номинативни метафори:

Ономасиологичен каталог на семантичния преход:

'част на предмет/ предмет, подобна/-ен по свойство, (външно или функционално) на животното'

р. бабочка – б. пеперуда	
3. 'вратовръзка, по форма подобна на пеперуда'	3. –
ср. лептир – б. пеперуда	
3. 'вратовръзка, по форма подобна на пеперуда'	3. –
лептир-машна, лептир-кравата	
р. барашек – б. агне	
3.1. мн. ч. 'гребени на морски вълни, по форма подобни на агънца'	3. –
3.2. мн. ч. 'малки облаци, по форма подобни на агънца'	
3.3. мн. ч. 'част от цвета на върба, по форма подобни на агънца'	
ср. јагње – б. агне	
3. –	3. –
р. боров – б. шопар	

3. 'част от комина на печка, по форма подобна на животното'	3. –
ср. брав Ср1/ вепар Ср2/ крмак Ср3 – б. шопар	
3. –	3. –
р. бык – б. бик	
3. мн.ч. 'опора на мост'	3. –
быки моста	
ср. бик – б. бик	
3. 'част от растението лук, която носи цвета'	3. –
р. глухарь – б. глухар	
3. 'голям винт'	3. –
ср. тетреб – б. глухар	
3. –	3. –
р. гусеница – б. гъсеница	
3. 'метална верига на колелата в трактор, танк и др., която прилича на гъсеница'	3. +
гусеница танка, трактора, крана	гъсеница на танк,трактор, кран
ср. гусеница – б. гъсеница	
3. 'метална верига на колелата в трактор, танк и др., която прилича на гъсеница'	3. +
гусеница танка, трактора, крана	гъсеница на танк,трактор, кран
р. гусыня – б. гъска	
3. –	3. –
ср. гуска – б. гъска	
3.1. 'добър доход, плячка'	3. –
3.2. 'уринатор'	
р. дельфин – б. делфин	
3. 'стил на плуване'	3. +
ср. делфин – б. делфин	
3. 'стил на плуване'	3. +
р. еж – б. таралеж	
3. 'предпазно военно съоръжение, по форма подобно на таралеж'	3. 'бодливо растение'
ср. јеж – б. таралеж	
3.1. 'инструмент за трамбоване на пътища'	3.1. –
3.2. 'вид оръжие за хвърляне на бомби срещу подводници'	3.2. –
3.3. 'вид бодливо растение'	3.3. 'бодливо растение'
р. жаворонок – б. чучулига	
3. 'кифла, по форма подобна на птичка'	3. –

ср. шева – б. чучулига	
3. –	3. –
р. жук – б. бръмбар	
3. –	3. ‘подслушвателно устройство’
ср. буба – б. бръмбар	
3. ‘автомобил, по форма подобен на б.’	3. ‘подслушвателно устройство’
р. журавль – б. жерав	
3. ‘част на кладенец, по форма и свойства подобна на шия на жерав’ = ‘кобилица на кладенец’	3. –
ср. ждрал – б. жерав	
3. ‘кон със сив косъм’	3. –
р. зебра – б. зебра	
3. –	3. ‘пешеходна пътека’
ср. зебра – б. зебра	
3. ‘пешеходна пътека’	3. +
р. ишак – б. магаре	
3. –	3. ‘подпора на предмет, по функция подобна на м.’
ср. магарац – б. магаре	
3. ‘подпора на предмет, по функция подобна на магаре’	3. +
р. кенгуру – б. кенгуру	
3. –	3. ‘приспособление за носене на дете’
ср. кенгур – б. кенгуру	
3. –	3. ‘приспособление за носене на дете’
р. кобыла – б. кобила	
3. ‘скамейка за наказание, по форма и функция подобна на кобила’	3. –
ср. кобила – б. кобила	
3.1. ‘приспособление във воденица’	3. –
3.2. ‘част от преса за маслини’	
3.3. ‘гръдна кост на птица’	
р. коза – б. коза	
3. ‘малък товарен вагон’	3. ‘гимнастически уред’
ср. коза – б. коза	
3.1. мн.ч. ‘строително скеле’	3.1. –
3.2. мн.ч. ‘подпора за рязане на дърва’	3.2. –
3.3. –	3.3. ‘гимнастически уред’
р. козел – б. козел	
3. ‘гимнастически уред’	3. –
ср. јарац – б. козел	

- 3.1. 'гимнастически уред' 3.1. –
 3.2. мн.ч. 'подпора за рязане на дърва' 3.2. –

р. коњ – б. кон

- 3.1. 'шахматна фигура, изобразяваща кон' 3.1. +
 3.2. 'гимнастически уред' 3.2. +

ср. коњ – б. кон

- 3.1. 'шахматна фигура, изобразяваща кон' 3.1. +
 3.2. 'гимнастически уред' 3.2. +
 3.3. 'подпора за рязане на дърва' 3.3. –
 3.4. 'пиростия' 3.4. –

р. кошка – б. котка

- 3.1. мн. ч. 'котва' 3.1. –
 3.2. мн.ч. 'приспособление, прикрепено към обувките за катерене' 3.2. +

ср. мачка – б. котка

- 3.1. мн. ч. 'котва' 3.1. –
 3.2. – 3.2. мн.ч. 'приспособление, прикрепено към обувките за катерене'
 3.3. 'вид растение (лъвска муцунка)' 3.3. –
 3.4. 'вид животно (морско куче)' 3.4. –

р. кукушка – б. кукувица

- 3.1. 'артефакт, по функция подобен на кукувица' = 'локомотив за маневри' 3.1. –
 3.2. 'вражески снайпер, който стреля отгоре' 3.2. –

ср. кукавица – б. кукувица

3. 'вид растение' 3. –

р. ласточка – б. лястовица

3. 'фигура в гимнастиката, по форма подобна на лястовица' 3. –

ср. ластва Ср1/ ластавица Ср2 – б. лястовица

3. – 3. –

ср. ластавица Ср2 – б. лястовица

3. 'вид летяща морска риба' 3. –

р. лошадь – б. кон

- 3.1. – 3.1. 'шахматна фигура, изобразяваща кон'
 3.2. – 3.2. 'гимнастически уред'

ср. коњ – б. кон

- 3.1. 'шахматна фигура, изобразяваща кон' 3.1. +
 3.2. 'гимнастически уред' 3.2. +
 3.3. 'подпора за рязане на дърва' 3.3. –
 3.4. 'пиростия' 3.4. –

р. мушка – б. мушица

- 3.1.1. 'артефакт, по форма' 3.1. –

подобен на мушица' = 'изкуствена бенка'

3.1.2. 'украшение, по форма подобно на мушица'

вуаль с мушками

3.2. 'част на оръжие, по форма подобна на мушица' 3.2. –

ср. **мушица** – б. **мушица**

3.1. 'част на оръжие, по форма подобна на мушица' 3.1. –

р. **обезьянка** – б. **маймунка**

3. – 3. 'приспособление към таксиметров апарат за ускоряване на превъртането му с цел да се отчитат по-високи суми'

ср. **мајмунче** – б. **маймунка**

3. – 3. 'приспособление към таксиметров апарат за ускоряване на превъртането му с цел да се отчитат по-високи суми'

р. **осел** – б. **магаре**

3. – 3. 'подложка за корито, за рязане на дърва'

ср. **магарац** – б. **магаре**

3. 'подпора на предмет, по функция подобен на магаре' 3. +

р. **поросенок** – б. **прасе**

3. – 3. 'част от крака на човек, по форма подобна на прасе'

ср. **прасе** – б. **прасе**

3. – 3. 'част от крака на човек, по форма подобна на прасе'

р. **слон** – б. **слон**

3. шахматна фигура 3. –

ср. **слон** – б. **слон**

3. – 3. –

р. **собачка** – б. **кученце**

3.1. 'част от оръжие, по форма подобна опашката на куче' = 'спусъчен механизъм в огнестрелно оръжие' 3. 'цвете, по форма подобно на глава на куче'

3.2. 'машинен детайл, пречатстващ обратното движение'

ср. **пашче** Ср1/ **псетанце** Ср2/ **штене** Ср3 – б. **кученце**

3. – 3. 'цвете, по форма подобно на глава на куче'

ср. **псетанце** Ср2/ – б. **кученце**

3. – 3. 'цвете, по форма подобно на глава на куче'

ср. **штене** Ср3 – б. **кученце**

3. –	3. ‘цвете, по форма подобно на глава на куче’
р. сука – б. кучка	
3. –	3. ‘старинен селскостопански инструмент’
ср. куја/ кучка – б. кучка	
3. –	3. ‘старинен селскостопански инструмент’
р. утка – б. патица/ патка	
3. ‘уринатор’	3. –
ср. патка – б. патица/ патка	
3. –	3. –
р. черепаха – б. костенурка	
3. –	3. ‘кола, по форма подобна на к.’
ср. корњача – б. костенурка	
3.1. ‘кола, по форма подобна на к.’	3.1. +
3.2. ‘прикритие от войнишки щитове в античността’	3.2. –
р. ящерица – б. гушер	
3. –	3. ‘американски долар’
ср. гуштер – б. гушер	
3. –	3. ‘американски долар’

Метонимични преноси (названия за животни):

4.1. ‘кожа от животното’

р. барашек – б. агне	
4.1. ‘кожа от агне’	4.1. –
ср. јагње – б. агне	
4.1. –	4.1. –
р. белка – б. катерица	
4.1. ‘кожа от катерица’	4.1. +
ср. веверица – б. катерица	
4.1. –	4.1. ‘кожа от катерица’
р. волк – б. вълк	
4.1. ‘кожа от животното’	4.1. +
ср. вук – б. вълк	
4.1. ‘кожа от животното’	4.1. +
р. видра – б. видра	
4.1. ‘кожа от видра’	4.1. –
ср. видра – б. видра	
4.1. –	4.1. –

р. горностай – б. сибирска белка/ хермелин	
4.1. 'кожа от сибирска белка'	4.1. +
ср. хермелин – б. сибирска белка/ хермелин	
4.1. 'кожа от хермелин'	4.1. +
р. енот – б. енот	
4.1. 'кожа от енот'	4.1. +
ср. ракун – б. енот	
4.1. 'кожа от енот'	4.1. +
р. заяц – б. заек	
4.1. 'кожа от заек'	4.1. +
ср. зец – б. заек	
4.1. 'кожа от заек'	4.1. +
р. илька – б. американски пор	
4.1. 'кожа от американски пор'	4.1. +
р. котик – б. морска котка	
4.1. 'кожа от морска котка'	4.1. –
ср. морска мачка – б. морска котка	
4.1. –	4.1. –
р. кролик – б. (питомен) заек	
4.1. 'кожа от заек'	4.1. +
ср. кунїћ – б. (питомен) заек	
4.1. 'кожа от заек'	4.1. +
р. крот – б. къртица	
4.1. 'кожа от къртица'	4. –
ср. кртица – б. къртица	
4.1. 'кожа от къртица'	4. –
р. куница – б. златка	
4.1. 'кожа от златка'	4.1. +
ср. куна – б. златка	
4.1. 'кожа от златка'	4.1. +
р. лиса – б. лисица	
4.1. 'кожа от лисица'	4.1. +
ср. лисица – б. лисица	
4.1. 'кожа от лисица'	4.1. +
р. медведь – б. мечка	
4.1. 'кожа от мечка'	4.1. +
ср. медвед – б. мечка	
4.1. –	4.1. 'кожа от мечка'
р. норка – б. норка	
4.1. 'кожа от норка'	4.1. +

ср. **нерц/ визон** – б. **норка/ визон**

4.1. ‘кожа от норка’ 4.1. +

р. **песец** – б. **полярна лисица**

4.1. ‘кожа от полярна лисица’ 4.1. +

ср. **поларна лисица** – б. **полярна лисица**

4.1. ‘кожа от полярна лисица’ 4.1. +

р. **соболь** – б. **самур**

4.1. ‘кожа от самур’ 4.1. +

ср. **самур** – б. **самур**

4.1. – 4.1. ‘кожа от самур’

р. **суслик** – б. **лалугер**

4.1. ‘кожа от лалугер’ 4.1. –

ср. **текуница** – б. **лалугер**

4.1. – 4.1. –

4.1.1. ‘изделие от кожата/черупката на животното’

р. **черепаха** – б. **костенурка**

4.1.1. ‘изделия от роговата пластина на костенурката’ 4. –

ср. **коръача** – б. **костенурка**

4.1.1. ‘изделия от роговата пластина на костенурката’ 4. –

р. **волк** – б. **вълк**

4.1.1. – 4.1.1. –

ср. **вук** – б. **вълк**

4.1.1. ‘подплатено с вълча кожа палто’ 4.1.1. –

р. **норка** – б. **норка**

4.1.1. – 4.1.1. ‘изделие от кожата на животното’

ср. **нерц/ визон** – б. **норка/ визон**

4.1.1. ‘изделие от кожата на животното’ 4.1.1. +

р. **соболь** – б. **самур**

4.1.1. – 4.1.1. ‘изделие от кожата на животното’

ср. **самур** – б. **самур**

4.1.1. ‘изделие от кожа на самур’ 4.1.1. +

4.2. ‘месо/ ястие от животното’

р. **баран** – б. **овен**

4.2. ‘месо от овен’ 4.2. +

ср. **ован** – б. **овен**

4.2. – 4.2. +

р. барашек – б. агне	
4.2. ‘месо от агне’	4.2. +
ср. јагње – б. агне	
4.2. –	4.2. +
р. бычок – б. попче	
4.2. ‘месо от попче’	4.2. +
ср. пеш – б. попче	
4.2. –	4.2. +
р. вальдшнеп – б. горски бекас	
4.2. ‘месо от горски бекас’	4.2. –
ср. шумска шљука – б. горски бекас	
4.2. –	4.2. –
р. вобла – б. каспийска бабушка	
4.2. ‘месо от каспийска бабушка’	4.2. –
ср. вобла – б. каспийска бабушка	
4.2. –	4.2. –
р. голубь – б. гълъб	
4.2. ‘месо от гълъб’	4.2. +
ср. голуб – б. гълъб	
4.2. +	4.2. +
р. гусь – б. гъсок	
4.2. ‘месо от гъсок’	4.2. +
ср. гусак – б. гъсок	
4.2. –	4.2. +
р. гусыня – б. гъска	
4.2. ‘месо от гъска’	4.2. +
ср. гуска – б. гъска	
4.2. +	4.2. +
р. заяц – б. заек	
4.2. ‘месо от заек’	4.2. +
ср. зец – б. заек	
4.2. –	4.2. +
р. индюк – б. пуяк	
4.2. ‘месо от пуяк’	4.2. +
ср. ћуран/ћурак – б. пуяк	
4.2. –	4.2. +
р. индюшка – б. пуйка	
4.2. ‘месо от пуйка’	4.2. +
ср. ћурка – б. пуйка	
4.2. –	4.2. +

р. краб – б. морски рак	
4.2. ‘месо от морски рак’	4.2. +
ср. краба – б. морски рак	
4.2. –	4.2. +
р. кролик – б. (питомен) заек	
4.2. ‘месо от заек’	4.2. +
ср. кунић – б. (питомен) заек	
4.2. –	4.2. +
р. курица – б. кокошка	
4.2. ‘месо от кокошка’	4.2. +
ср. кокошка – б. кокошка	
4.2. –	4.2. +
р. куропатка – б. яребица	
4.2. ‘месо от яребица’	4.2. +
ср. јаребица – б. яребица	
4.2. –	4.2. +
р. лещ – б. платика	
4.2. ‘месо от платика’	4.2. –
ср. деверика – б. платика	
4.2. –	4.2. –
р. налим – б. налим	
4.2. ‘месо от налим’	4.2. +
ср. манић – б. налим	
4.2. –	4.2. +
р. омар – б. омар	
4.2. ‘месо от омар’	4.2. +
ср. јастог – б. омар	
4.2. –	4.2. +
р. петух – б. петел	
4.2. ‘месо от петел’	4.2. +
ср. петао – б. петел	
4.2. –	4.2. +
р. рябчик – б. лешарка	
4.2. ‘месо от лешарка’	4.2. +
ср. лештарка – б. лешарка	
4.2. –	4.2. +
р. сардина – б. сардина	
4.2. ‘месо от сардина’	4.2. +
ср. сардела – б. сардина	
4.2. –	4.2. +

р. **сом** – б. **сом**
4.2. ‘месо от сом’ 4.2. +
ср. **сом** – б. **сом**
4.2. – 4.2. +

р. **стерлядь** – б. **чига**
4.2. ‘месо от чига’ 4.2. –
ср. **кечига** – б. **чига**
4.2. – 4.2. –

р. **судак** – б. **бяла риба**
4.2. ‘месо от бяла риба’ 4.2. +
ср. **смуђ** – б. **бяла риба**
4.2. + 4.2. +

р. **угорь** – б. **змиорка**
4.2. ‘месо от змиорка’ 4.2. –
ср. **јегуља Ср1/ угор Ср2** – б. **змиорка**
4.2. – 4.2. –
ср. **угор Ср2** – б. **змиорка**
4.2. – 4.2. –

р. **устрица** – б. **стрида**
4.2. ‘месо от стриди’ 4.2. +
ср. **острига** – б. **стрида**
4.2. ‘месо от стриди’ 4.2. +

р. **утка** – б. **патица/ патка**
4.2. ‘месо от патка’ 4.2. +
ср. **патка** – б. **патица/ патка**
4.2. ‘месо от патка’ 4.2. +

р. **форель** – б. **пъстърва**
4.2. ‘месо от пъстърва’ 4.2. +
ср. **пастрмка** – б. **пъстърва**
4.2. ‘месо от пъстърва’ 4.2. +

р. **цыпленок** – б. **пиле**
4.2. ‘месо от пиле’ 4.2. +
ср. **пиле** – б. **пиле**
4.2. + 4.2. +

4.3. *‘действие, подобно на действието на животното’*

р. **муравей** – б. **мравка**
4.3. – 4.3. мн. ч. ‘тръпки по тялото’
ср. **мрав** – б. **мравка**
4.3. мн. ч. ‘тръпки по тялото’ 4.3. +

р. **муха** – б. **муха**

4.3. – 4.3. ‘мисъл’
Влязла му е една муха в главата.

ср. **мува** – б. **муха**
4.3. –

р. **мушка** – б. **мушица**
4.3. – 4.3. –
ср. **мушица** – б. **мушица**
4.3. ‘каприз, прищявка’ 4.3. –

4.4. ‘животното като мярка за количество и време’

р. **лошадъ** – б. **кон**
4.3. – 4.3. ‘конска сила’
ср. **коњ** – б. **кон**
4.3. ‘конска сила’ 4.3. +
4.3.1. ‘животното като мярка за количество’ 4.3.1. –
два коња дрва

р. **лошак/ мул** – б. **катър**
4.3. – 4.3. –
ср. **мазга** – б. **катър**
4.3. ‘животното като мярка за количество’ 4.3. –
И даде му седам мазги блага.

Представените семантични класове в рамките на метафората и метонимията в тематичното пространство на названията за животни в българския, руския и сръбския език очертават принадлежността на трите езика към един и същ семантичен тип, в рамките на който всеки един от езиците има специфична лексикална мозайка. Метафоричното пространство се характеризира със следните преходи:

1. образна метафора: ‘животно’ – ‘човек, охарактеризиран по свойство приписвано на животното’;

2. номинативна метафора: ‘животно’ – ‘част на предмет/ предмет, подобна/ подобен по свойство (външно или функционално) на животното’.

Метонимичните преходи се модифицират в следните подтипове:

1. ‘животно’ – ‘артефакт от животното’: ‘кожа от животното’;

2. ‘животно’ – ‘артефакт от животното’: ‘кожа от животното’/ ‘изделие от кожата/ черупката на животното’;

3. ‘животно’ – ‘действие, подобно на действието на животното’;

4. ‘животно’ – ‘животното като мярка за количество и време’.

В рамките на тези преходи всеки един от езиците създава класификационна мрежа, която се възприема от говорещия тези езици. Тази мрежа е резултат на комплексното съчетаване на фактори от три посоки: на първо място, това е «картината на света», формирана като резултат от културно-историческия опит на дадения етнос и националната му психология; на второ място, се намира мисленето като резултат от съчетаването на колективното езиково съзнание и индивидуалното езиково съзнание; на трето място, езикът, разпадащ се на два подфактора – езиковата система и езиковата традиция като инерционни подфактори, модифициращи действието на първите два. Езиковите традиции, формирани в резултат на определено историческо развитие на

дадения език, създават «номинативна традиция» – тенденции за назоваването на определени обекти от т.н. картина на света по едни или други принципи, записани в езиковата програма на представителите на даден етнос. По такъв начин основен фактор за националната специфика на всеки език стават не толкова културно-социалните условия на говорещите даден език етноси и техният национален манталитет, колкото езиковата система като изходно условие, даденост, в рамките на която се извършва семантичното членение на езиковата картина по представените по-горе семантични (когнитивни) преходи /Козлова 2000, 62/.

Последните твърдения модифицират принципа на лингвистичната относителност, която според мнението на Д. Слобин има два варианта – твърд и мек, като езикът е само един от факторите, който влияе на мисленето и поведението /Слобин 2003/. Езикът “манипулира” мозъка на носителите, така че те взимат лингвистичната картина на света за истинска картина на универсума. Езикът влияе, води и канализира начина на мислене за света. Като резултат привържениците на твърдия вариант на теорията за лингвистичната относителност на Б. Уорф никога не показват, че езиците определят начина на мислене на езиковия носител, те просто илюстрират лингвистичната относителност /Порсел 2002/. А и не биха могли да направят повече в началото на XXI век.

ЛИТЕРАТУРА:

Апресян 1974: Ю. Д. Апресян. Лексическая семантика. Синонимические средства языка. Москва.

Бечева 2002: Н. Бечева. Семантичка структура као модел представљања полисемије у двујезичним речницима. Научни састанак слависта у Вукове дане, Београд, 30/ 1, 111 - 117.

Гинзбург 1985: Е. Л. Гинзбург. Конструкции полисемии в русском языке. Москва.

Козлова 2000: И. Е. Козлова. Национальная специфика языка как объект лингвистического исследования. В: Актуальные проблемы русистики, Издание Томского университета.

Кубрякова 1981: Е.С. Кубрякова. Типы языковых значений. Семантика производного слова. Москва.

Кубрякова 1999: Е.С.Кубрякова. Семантика в когнитивной лингвистике (о концепте контейнера и формах его объективации в языке). – Известия АН, серия литературы и языка, т. 58, N5-6.

Кустова 2000: В.И. Кустова. Когнитивные модели в семантической деривации и система производных значений. – Вопросы языкознания, N4.

Легурска 1983: П. Легурска. Вторичните значения на конкретните лексикални номинации в руския и българския език. София, КД, 1983.

Легурска 1984: П. Легурска. Тематическая группа и типы полисемии предметных имен (на материале русского и болгарского языков). – Болгарская русистика, 1984, N5, 31-39.

Легурска 1985: П. Легурска. Семантичен анализ на вторичните значения на предметните имена в руския и българския език (върху материал от имена, обозначаващи естествени и изкуствени предмети). Ръкопис, 115 стр.

Легурска 1987: П. Легурска. Проблеми на предметната лексика (върху материал от руски и български език). – Съпоставително езикознание, 1987, N 5, 27 - 34.

Легурска 1988: П. Легурска. Полисемията – модел на езика или модел на описанието му? – Във: Сб. Проблеми на овладяването на чужд език. София, Народна просвета, 54-61.

- Легурска 1990:** П. Легурска. Предметните имена в руския и българския език (теоретични проблеми). София. Депозиран ръкопис в ЦИНТИ, 128 стр. (Публикувана част: Легурска 2002).
- Легурска 2002:** П. Легурска. Анализ на предметните имена в руския и българския език (теоретични проблеми). – Българско езикознание, т.3: Проблеми на българската лексикология, фразеология и лексикография, София.
- Легурска 2003:** П. Легурска. Фрагменти от езиковата картина през призмата на вторичното назоваване (основи на научноизследователски проект). – Чуждоезиково обучение, 5, 5 - 22.
- Легурска 2004а:** П. Легурска. Полисемията в рамките на структурно-семантичното и когнитивното изследване на лексиката. – Чуждоезиково обучение, 2, 3 - 13.
- Легурска 2004б:** П. Легурска. Отново по въпроса за универсалиите в полисемията. – Чуждоезиково обучение 5, 3 - 13.
- Легурска 2005:** П. Легурска. Сопоставително – типологически анализ предметной лексики (на материале болгарского, русского, сербского, чешского, английского и французского языков – представление научно-исследовательского проекта). Opera Slavica, 4 / под печат/. www.belb.net.
- Легурска, Бечева 2000:** П. Легурска, Н. Бечева. Проблеми на семантиката на диминутивите в руския, сръбския и българския език и представянето ѝ в двуезичен речник (върху материал от тематичната група названия за части на тялото). – Јужнословенски филолог, LVI/ 1-2, Београд, 577-588.; също в www.rastko.org.yu.
- Лейкъф, Джонсън 1980:** Metaphors we live by. Chicago. Превод на руски език: Лакофъ, Дж, М. Джонсон. Метафори которыми мы живем. Теория метафоры. М., 1990.
- Новиков 1982:** Л.А. Новиков. Семантика русского языка. Москва.
- Падучева 2004:** Е.В. Падучева. О когнитивной теории метонимии. Диалог.
- Петрова 1989:** З.Ю.Петрова. Регулярная метафорическая многозначность как проявление системности метафоры. – Проблемы структурной лингвистики. 1985 – 1987. Москва.
- Порсел 2002 :** St. Pourcel. Investigating linguistic relativity. A research methodology. Durham Working Papers in Linguistics, vol. 8, pp. 125 – 138. S.s.pourcell@durham.ac.uk
- Слобин 2003:** D.I. Slobin. Language and thought online: Cognitive consequences of linguistic relativity. In: Language in mind. Advances in the study of language and thought. Cambridge, pp. 157 – 192.
- Фрумкина 1993:** Р.М. Фрумкина. Языковые гештальты и проблема знаний. – Във: Сб. В чест на 70 г. на проф. М. Янакиев. С.
- Шмельов 1973:** Н.Д. Шмелев. Проблемы семантического анализа лексики. М.
- Шмельов 1982:** Д. Н. Шмельов. Введение. – Във: Способы номинации в современном русском языке. Москва.

В: Српски језик, 2006 / под печат/